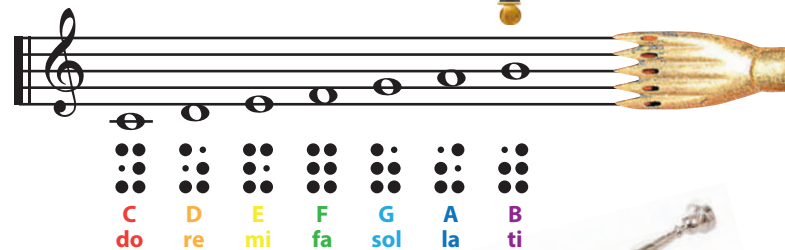

Cuprins

<i>Cuvânt-înainte</i>	6
1. Notăția muzicală	8
Cine a inventat notația muzicală?	8
Notarea muzicală timpurie	10
Sisteme de notație muzicală	17
• <i>Notația muzicală silabică – solfegică</i>	
• <i>Notația muzicală literală</i>	
• <i>Sistemul muzical Braille</i>	
• <i>Sistemul Curwen</i>	
• <i>Notația muzicală cu culori</i>	
• <i>Notația muzicală numerotată</i>	
• <i>Tabulatura</i>	
• <i>Notația Klavar</i>	
• <i>Yanis Xenakis</i>	
• <i>Notația muzicală Dodeka</i>	
Programe și software-uri de editare și reprezentare a partiturilor	23
2. Instrumente muzicale	24
Primul instrument muzical al lumii. Instrumente preistorice	24
Tipuri de instrumente muzicale	27
Familii de instrumente	29
• <i>Instrumentele de suflat</i>	
• <i>Instrumentele cu coarde</i>	
• <i>Instrumentele de percuție</i>	
• <i>Instrumentele cu burduf de aer</i>	
• <i>Pseudo-instrumente</i>	
Orchestra	30
• <i>Care a fost prima orchestră?</i>	
• <i>De ce instrumentele muzicale au un loc fix în cadrul unei orchestre?</i>	
• <i>Care este rolul dirijorului?</i>	
Instrumente muzicale populare românești	35
• <i>Instrumente populare aerofone</i>	
• <i>Instrumente populare cordofone</i>	
• <i>Instrumente populare membranofone (de percuție)</i>	
• <i>Instrumente idiofone</i>	
• <i>Pseudo-instrumente</i>	
Instrumente muzicale celebre, populare, ce provin din alte țări	42
Instrumente muzicale ciudate	42
Instrumente muzicale așezate în aer liber	46

3. Dispozitive de redare a muzicii 48

4. Vocile 72

Cum creează sunetul vocile noastre? 75

Ce este emisia vocală? Câte tipuri de emisii sunt în voce? 78

Efectele vocale 79

Tipuri de voci 81

- *Sopran*
- *Mezzo-sopran*
- *Alto*
- *Contralto*
- *Contratenor*
- *Tenor*
- *Bariton și bas*

Voci uimitoare 86

- *Cele mai mari voci ale secolului al XX-lea*
- *Voci ale secolului al XX-lea care au schimbat muzica*

Voci atipice 89

Voci unice în lume 92

Softuri de recunoaștere vocală – noi tehnologii vocale 93

5. Folclorul românesc 94

Categoriile folclorului muzical 96

Dialecte 98

Obiceiuri precreștine – *Călușul* 98

Tradiții pierdute sau care nu se mai practică 103

Tradiții adaptate sau modificate timpurilor noastre.

Obiceiuri împrumutate din folclorul altor popoare 106

Folclorul altfel – Ciclul familial 108

Datinile românești 123

- *Colindul*
- *Descolindatul*

Sărbători importante ale românilor 127

- *Sfântul Andrei*
- *Anul Nou*
- *Rusaliile*
- *Sânzienele*
- *Tradiții și obiceiuri de Sfântul Dumitru*

Superstiții, obiceiuri, rituri 132

- *Deochiul, superstiție sau realitate?*
- *Strigoii. Cine sunt strigoii?*

Portul popular 134

Creații folclorice incluse în patrimoniul UNESCO 137

6. Muzica și mișcările sociale 138

Muzica și percepția asupra societății 139

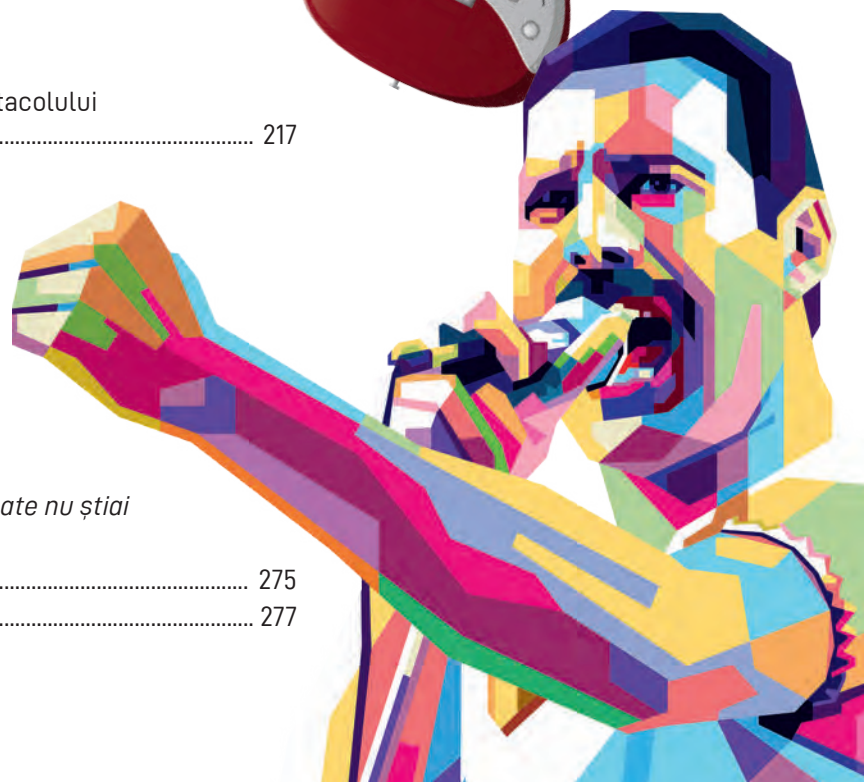
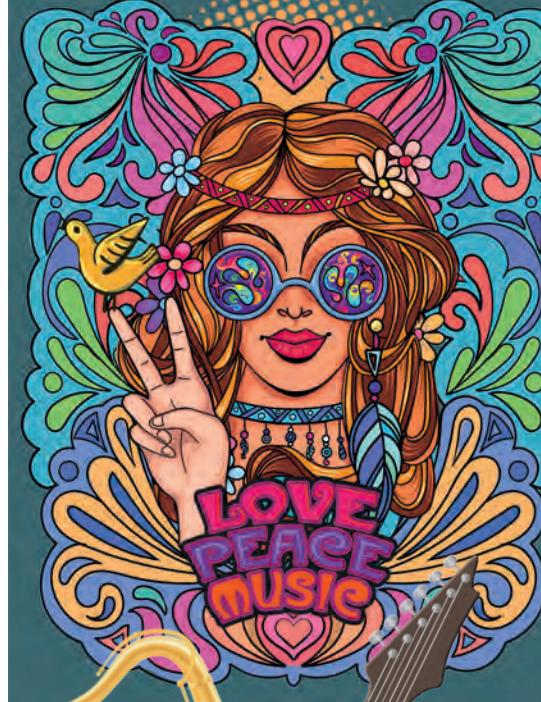
Muzica și sclavia 140

Muzica de război 143

Muzica de factură cultă dedicată sau asociată mișcărilor revoluționare 151

Muzica și mișcările reacționare	153
Diplomația și muzica	156
Muzica, instrument de propagandă și manipulare	158
Muzica și pedagogia socială	163
Muzica românească – uriașa forță de propagandă și manipulare sau cum s-au schimbat în 50 de ani gusturile muzicale ale românilor	164
Genuri considerate extremiste; subculturi născute din frământări sociale	167
7. Gusturile muzicale	172
De ce preferințele noastre muzicale diferă atât de mult?	172
Ce ascultă românii?	174
Valoare versus kitsch	175
De ce nu înțeleg muzica clasică?	176
Ce este la modă este valoros? Cum recunoaștem o creație muzicală valoroasă?	177
Puțină istorie a gusturilor muzicale românești	182
Gusturile muzicale și personalitatea – cercetări	185
Cum educăm gusturile muzicale?	187
8. Genurile muzicale	188
Muzica clasică	189
• <i>Cum mă comport la un concert de muzică clasică? Kitul regulilor de bază</i>	
Muzica religioasă – ritualică	196
• <i>Muzica creștină</i>	
• <i>Muzica religioasă a popoarelor necreștine</i>	
• <i>Muzica religioasă din Statele Unite ale Americii</i>	
Muzica folclorică a lumii	201
• <i>Africa</i>	
• <i>Statele Unite ale Americii</i>	
• <i>Asia</i>	
• <i>America Latină</i>	
• <i>Europa</i>	
Muzica de divertisment – genuri, forme ale spectacolului de divertisment	217
• <i>Muzica de film</i>	
• <i>Muzica jazz, blues, soul, swing</i>	
• <i>Musical, vodevil, revistă, cuplet</i>	
• <i>Muzica pop</i>	
• <i>Muzica indie</i>	
• <i>Muzica rock</i>	
• <i>Muzica disco; cultura disco</i>	
• <i>Muzica electronică EDM</i>	
• <i>Cultura hip-hop</i>	
• <i>Genuri muzicale noi, vechi sau de care poate nu știi</i>	
<i>În loc de încheiere</i>	275
<i>Bibliografie</i>	277

Notarea muzicală timpurie

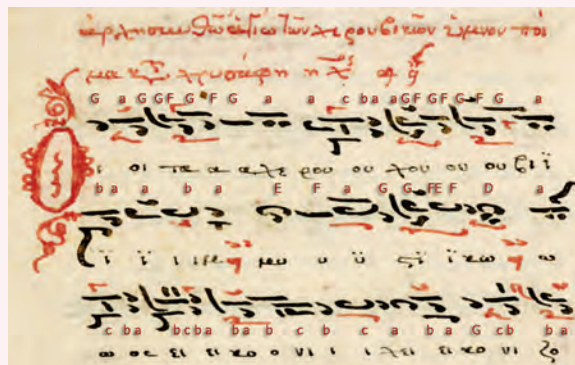

600 î.H.

Grecia antică

Trecând pe lângă un atelier de fierari, Pitagora se oprește surprins de faptul că sunetele provenite de la ciocanele fierarilor se aud ca niște note muzicale plăcute.

În urma acestei experiențe, Pitagora calculează proporțiile matematice care guvernează notele scării muzicale. Descoperă astfel că cele două note care alcătuiesc un interval de octavă au întotdeauna un raport de 2:1. O cincime perfectă se realizează prin raportul 3:2, iar o cvartă este rezultatul raportului 4:3. Combinațiile acestor intervale creează apoi celelalte note care alcătuiesc scara muzicală majoră.

antice pentru a găsi fragmente despre notația muzicală; a scris despre sistemul lor, folosind litere pentru denumirea notelor scării muzicale. Aflăm astfel că în muzică erau folosite literele de la A la O (litere romane). A este nota cea mai joasă pe care o poate cânta o voce masculină, iar O este cea mai acută. Manualul lui Boethius a fost folosit în universități, timp de sute de ani, în toată Europa.

În ciuda capacității romanilor de a numi notele muzicale, până în acest moment nu a fost încă descoperită nicio lucrare muzicală romană notată. Muzica de atunci a fost transmisă pe cale orală, doar din memorie.

500 d.H.

Se naște teoria muzicală

Grecia antică era deja un imperiu în declin, dar Roma se afla la apogeul puterii și influenței sale. Romanii se inspirau din operele grecilor antici în legătură cu artele clasice, matematica și astronomia. Filosoful roman Boethius a cercetat textele grecești

600 d.H.

Biserica este centrul pentru activități muzicale al Europei. Călugării cântă cântece religioase cunoscute sub numele de „Plainchant”.

HOMO MUNDUS MINOR

Pregătirea unui călugăr include ani întregi de memorare a cântărilor pe de rost. Portofoliul de melodii devenea însă imposibil de gestionat și astfel a fost nevoie de un mod de clasificare a acestora. Un sistem de notare numit **neume** a fost dezvoltat pentru a rezolva această problemă.

Deasupra cuvintelor fiecărui cântec sunt scrise semne și simboluri. Aceste simboluri indică interpretărilor tonul sau momentul când linia melodică se înalță sau coboară. Neumele nu oferă indicații despre cât de lungă sau cât de scurtă este fiecare notă în raport cu vecinii ei și nu există încă nicio încercare de notare a ritmului. Dar este un început, iar sistemul e preluat de fiecare mănăstire din Europa. Călugării realizează propriile „îmbunătățiri” interne și contribuie cu simboluri diferite, denumite *melisme*.

În secolele IX-XI, s-au dezvoltat mai multe sisteme pentru a specifica înălțimea sunetului, mai precis **neumele diastematice**, a căror înălțime pe pagină corespunde cu nivelul lor de înălțime absolut. Notarea folosind neume a condus la folosirea uneia sau a mai multor linii orizontale ca suport pentru a indica anumite tonuri.

900 d.H.

Când a apărut portativul?

Sistemul de notare pe portativ s-a dezvoltat începând de la un număr mai mic de linii (două), care apoi s-a mărit; în jurul anului 900 d.H. Guido d'Arezzo a fost cel care a sugerat folosirea a trei sau patru linii, iar sistemul său cu patru linii este folosit și astăzi în cântarea gregoriană. Portativul cu cinci linii apare undeva în jurul secolului al XIII-lea. Inițial, fiecare linie avea o culoare diferită, o linie albastră în partea de jos, apoi o linie roșie deasupra, una neagră și o linie galbenă în partea de sus.

1000 d.H.

Notarea medievală timpurie se făcea cu neume. Acestea nu specificau tonuri exacte, ci doar forma melodiilor, indicând momentul când linia muzicală urca sau cobora. Se presupune că acestea au fost concepute ca repere minime pentru a reține melodiile care fuseseră predate după auz.

DE CE PORTATIVUL NU ARE 6 LINII?

S-a constatat că dacă portativul ar avea mai multe linii, ochiul ar tinde să le confunde. De-a lungul timpului, sistemul cu 5 linii s-a dovedit a fi „lozul câștigător” pentru claritate și comoditate în citirea muzicii.

Suprapunerea diferitelor note muzicale atât de apropiate a condus la formarea unui portativ cu 10 sau mai multe linii. Acesta a fost motivul pentru care dezvoltarea notației muzicale a condus la apariția cheilor – semne care indică tipul de voce sau registrul în care un instrument emite un sunet.

2 Instrumente muzicale

Izvoarele istoriei precizează apariția cântului încă de dinaintea vorbirii. Este știut faptul că omul este singura ființă care poate emite conștient sunete cu înălțime variabilă. Bineînțeles, multe mamifere sau păsări pot emite sunete, dar niciunul dintre acestea nu o face conștient, ci, în cel mai bun caz, imitativ. În acest context este clar că muzica într-o primă formă trebuie să fi precedat, cu siguranță, discursul. Abilitatea de a produce sunete melodice (un murmur al sunetului pentru un copil) trebuie să fi precedat cu mult capacitatea de a forma consoanele și vocalele, care sunt elementele esențiale ale vorbirii.

Zorii civilizației ne arată că ritmul a fost cel care a precedat melodia. Pulsația inimii a fost, cel mai probabil, primul șablon ritmic pe care omul preistoric l-a imitat. Ritmul era folosit pentru dans, în ritualurile ceremoniale, în scop comunitar (pentru a anunța un eveniment) sau, pur și simplu, ca element de conectare socială.

Primul instrument muzical al lumii. Instrumente preistorice

La întrebarea *Ce s-a folosit pentru prima dată: vocea sau instrumentul muzical?* cu siguranță putem răspunde că vocea a fost cea care a precedat interpretarea instrumentală, dar, cel mai probabil, melodia vocală a fost însoțită de mișcarea fizică, de acompaniamentul palmelor sau al corpului și, mai mult ca sigur, de bețe sau pietre.

Dansul, pe care l-am menționat deja, deși nu putem ști niciodată dacă mișcarea ritmică a dus la utilizarea acompaniamentului sau dacă utilizarea ritmului pentru orice lucrare a dus la mișcarea oamenilor într-un mod care a devenit mai apoi dans, este prima formă de manifestare muzicală organizată. Se știe că, atunci când oamenii muncesc împreună, mișcările lor se succed într-un ritm sincronizat; celelalte zgomote pot fi aplauze, bătăi de perechi de obiecte ori bătăi ale unui obiect pe altul (percutante). Astfel de obiecte pot fi idiofonice, cum ar fi bețele, pietrele, dar și alte obiecte solide care nu necesită caracteristici

suplimentare pentru a le ajuta să emită un sunet: coji de nuci, bucăți de scoarță de copac etc.

Și totuși, cum au apărut instrumentele muzicale? Arheologia a fost o știință mult mai veche în Europa decât pe alte continente, astfel încât cea mai mare parte a dovezilor sunt europene, în timp ce în Africa, de unde toate speciile de *Homo* par să fi provenit, arheologia siturilor este încă la început.

Avem astfel **instrumentele de suflat**: multe fluiere făcute dintr-o falangă animală sau un deget de la picior. Două dintre ele provin din perioada paleoliticului mijlociu, adică în urmă cu peste 50 000 de ani, iar majoritatea sunt construite din oase de reni. În perioada musteriană, neanderthalienii au coexistat cu *Homo Sapiens*; aceștia din urmă au sosit în Europa acum 50 000 de ani, în timp ce neanderthalienii erau stabiliți de mult în Europa, poate chiar cu 200 000 de ani înainte. Nu putem ști cu siguranță dacă instrumentele muzicale

descoperite au fost folosite de oameni, dacă au fost folosite pentru muzică sau vânătoare, dar fluierile sunt cu siguranță considerate primele instrumente muzicale ale lumii.

Cel mai vechi **instrument cu coarde** este, fără îndoială, arcul muzical. Harpa are o vechime necunoscută – singura dovadă a existenței instrumentului fiind rapoartele antropologice din secolul al XIX-lea.

Muzica poate fi urmărită încă din epoca paleolitică. Antropologii afirmă că muzica a apărut în rândul oamenilor atunci când uneltele din piatră au început să fie folosite. Zgomotele produse de acestea în zilele de muncă, cum ar fi bătutul pietrelor sau al uneltelor din lemn, sunt o sursă probabilă de șablon ritmic creat de primii oameni. Primele **instrumente ritmice** au implicat, cel mai probabil, efectele sonore obținute cu mâinile, cu pietre lovite împreună sau cu alte obiecte utile pentru a crea ritmul. Dintre exemplele de instrumente muzicale paleolitice pot

fi menționate flautele din os, falangele de elan străpuse („fluier falangiene”) și coarnele de bivol.

Africa

Egipt

În Egiptul preistoric, muzica era utilizată în mod obișnuit în cadrul ceremoniilor ce implicau magie, în ritualuri. Vechii egipteni au creditat-o pe zeița Bat ca zeiță a muzicii. Cultul lui Bat a fost, în cele din urmă, înlocuit cu cel al lui Hathor, egiptenii fiind convinși că muzica lui Hathor are puterea de a civiliza lumea. Ritmurile din această perioadă nu erau variate, iar muzica servea pentru a crea stări sufletești profunde. Cântările funerare erau însoțite de flaut. Nu există îndeajuns de multe dovezi, dar egiptologii consideră că Egiptului i se datorează dezvoltarea anumitor instrumente muzicale cum ar fi flautul, tobele din piele și orga cu apă.

Asia

China

În 1986, mai multe *gudi* – flaute din os – au fost găsite în Jiahu, în provincia Henan, China. Datează din jurul anului 7 000 î.H. și au între 6 și 9 găuri fiecare; au fost realizate din oasele goale ale unei păsări. La momentul descoperirii s-a constatat că la unul dintre ele încă se putea cânta. Flautul chinezesc din os cântă atât scara cu cinci sunete Xia Zhi, scara cu șase note, cât și cea cu șapte note a lui Qing Shang din sistemul muzical chinezesc antic.

India

India are una dintre cele mai vechi tradiții muzicale din lume – referințele la muzica clasică indiană se găsesc în *Vede*, scripturile antice ale tradiției hinduse. Instrumente precum flautul cu șapte găuri și diferite tipuri de instrumente cu coarde, precum ravanahatha, au fost recuperate din siturile arheologice ale civilizației Indus Valley.

Europa

Germania

În 2008, arheologii au descoperit un flaut osos într-o peșteră. Flautul cu cinci găuri are o piesă bucală în formă de V și este fabricat dintr-un os de aripă de vultur. Este unul dintre multele instrumente similare găsite în zonă, datat cu cel puțin 35 de mii de ani în urmă, aceasta fiind una dintre cele mai vechi descoperiri confirmate a oricărui instrument muzical din istorie. La mică distanță în timp s-a descoperit cea mai veche sculptură umană cunoscută. Păstrarea unor obiecte muzicale specifice precum flautul indică semnele unor preocupări și activități care ne vorbesc despre continuitatea culturală, supraviețuirea primilor oameni și dispariția neanderthalienilor.

Grecia

Pe insula Keros există două statui de marmură din cultura neolitică (2 900-2 000 î.H.). Ele au fost descoperite într-un mormânt în secolul al XIX-lea și înfățișează un flautist în picioare și un muzician așezat, cântând la liră sau harpă în formă de triunghi. Harpistul are o înălțime de aproximativ 23 cm, iar înfățișarea lui exprimă concentrare și sentimente intense.

Slovenia

Cel mai vechi fluier descoperit vreodată este cel găsit în Cerknjo Hills, Slovenia în 1995. Obiectul în cauză este un fragment al femurului unui urs de peșteră și a fost datat cu aproximativ 43 de mii de ani în urmă.

America

Canada

De mii de ani, Canada a fost locuită de popoare indigene aborigene de o varietate de culturi. Fiecare dintre comunitățile indigene avea propriile ei tradiții muzicale unice.

Scandarea – cântatul – era foarte popular, mulți interpreți folosind o diversitate de instrumente muzicale. Ei au folosit materialele pe care le aveau la îndemână pentru a-și confecționa instrumentele, cu mii de ani înainte ca europenii să emigreze în noua lume: tărtăcuțe, coarne de animale, zornăitori sculptate în mod elaborat și pictate frumos, coarne din lemn de mesteacăn sau tobe făcute din lemn sculptat și piei de animale.

Tipuri de instrumente muzicale

Instrumentele muzicale sunt *confecționate din diferite materiale*: lemn, os, lut, ceramică, alamă, piele sau din metale și aliaje ale acestora. Construcția lor poate fi una extrem de simplă, așa cum sunt fluierul sau ocarina, sau una foarte complexă, cum putem observa în cazul pianului sau al orgii cu tuburi de aer. Fiecare instrument muzical are o sonoritate specifică, un timbru sonor propriu care nu poate fi confundat.

Cel mai utilizat material în construcția unui instrument muzical este **lemnul**. Fiind încă din zorii istoriei la dispoziția oamenilor, lemnul a constituit materia primă pentru crearea acestora. Instrumentele muzicale din lemn se regăsesc într-o gamă extrem de diversă, de la bine-cunoscuta vioară, până la pian, cobză, harpă, flaut, clarinet, maracas sau xilofon.

Metalul a oferit instrumentelor muzicale atât durabilitate, cât și un timbru sonor specific. Alama este cel mai utilizat metal în construcția unui instrument muzical, dar deseori întâlnim elemente metalice în cadrul unei categorii largi de instrumente: trompeta, tuba, marimba, drâmba, coardele chitarei, ale pianului, trianglul etc.

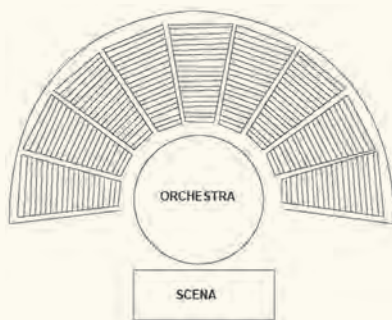
Instrumentele din **lut** sau din **ceramică** sunt acea categorie de instrumente folosite, în general, în muzica folclorică. În această categorie sunt incluse ocarina și pasărea cu apă.

Instrumentele muzicale care sunt construite din **materiale ce provin de la animale** sunt tobele din piele, cimpoiul (confecționat din piele de capră), dar și primele versiuni ale seturilor de coarde ale vioarei sau ale harpei. Instrumentele se diferențiază între ele și în funcție de *maniera de executare a sunetului*: **prin suflare, prin ciupirea coardelor, prin lovire, prin acționarea unui burduf de aer** (orga, acordeonul) sau **prin atingere** (pahare de cristal).

Care a fost prima orchestră?

Să ne întoarcem, pentru un moment, în Grecia antică; suntem într-un auditoriu, în public, ceea ce înseamnă că ori participăm la o olimpiadă, ori urmărim o piesă de teatru. Teatrul a fost una dintre cele mai venerate tradiții ale grecilor și ... ce este teatrul fără muzică? Aici întâlnim pentru prima dată ideea unei orchestre, care la greci însemna partea din fața scenei rezervată instrumentelor și corului. Deoarece corul cânta o mare parte din subiect, muzica a fost mereu parte integrantă din spectacolele de teatru.

Nu se știe cu exactitate momentul în care a fost înființată prima orchestră. Instrumentele muzicale

au fost aduse împreună în diverse combinații încă din zorii civilizațiilor, dar abia acum aproximativ 400 de ani muzicienii au început să alcătuiască formații care s-au transformat, în cele din urmă, în ceea ce numim astăzi *orchestră modernă*.

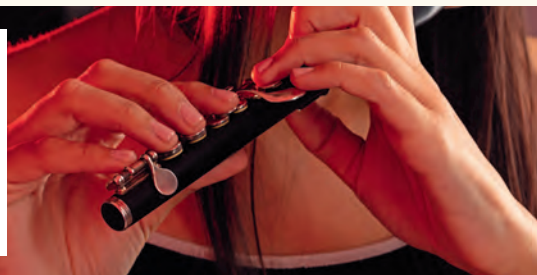
În perioada Renașterii, în Italia, compozitorul Claudio Monteverdi, știind exact ce tip de instrumente, ce asocieri timbrale și ce sunete dorea să audă în prima sa operă, *Orfeo*, a realizat partitura orchestrală ce stă la baza partiturilor folosite de orchestre și astăzi.

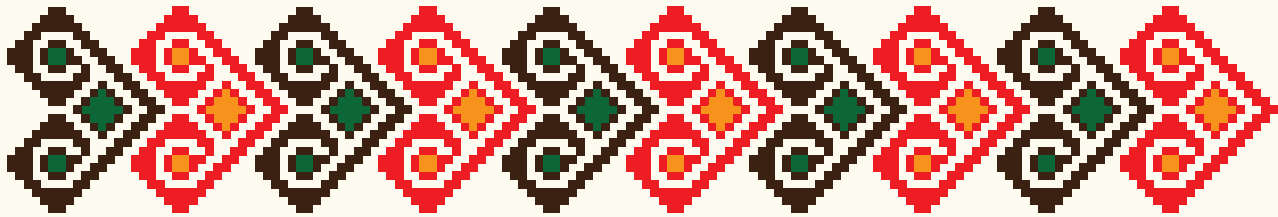
TRUPELE ROCK SUNT ORCHESTRE?

Trupele rock sau pop sunt formații instrumentale ce nu sunt considerate orchestre. Deși fiecare dintre ele are un lider, ele nu au nevoie să fie dirijate, membrii acestora știind foarte bine ce funcție trebuie să îndeplinească. Există și trupe rock cu un număr extins de membri (cum este trupa Haggard), care în timpul prestațiilor live sunt dirijate de lider.

CARE ESTE CEL MAI MIC INSTRUMENT MUZICAL DINTR-O ORCHESTRĂ?

Piculina, sau *flautul piccolo*, este instrumentul muzical cu dimensiunile cele mai reduse. Este folosit în orchestra simfonică și în muzica militară.

Instrumente muzicale populare românești

Deși nu se studiază îndeajuns în școli, folclorul românesc adună în cultura sa instrumente muzicale folosite încă din perioada precreștină; confecționate în cultura naivă, aceste instrumente au însoțit atât evenimentele importante din familie, ritualurile, războaiele, cât și întreaga viață a comunității.

Practicile muzicale instrumentale în rândul dacilor sunt menționate de documentele istorice grecești și romane. Principalele instrumente muzicale cu ajutorul cărora dacii reușeau să-și acompanieze cântecele erau: cornul, fluierul, naiul, lăutele și diferite tipuri de tobe folosite în ritualurile agrare. Dacii foloseau muzica și ca armă de război, dar, mai ales, ca ritual, deseori aceștia dansând înarmați, acompaniați de fluier, înainte de o bătălie. Scriitorii antici Strabon, Xenofon și Aristotel precizează că dacii dansau și cântau în cadrul ritualurilor funebre și că orice solie era însoțită de un interpret la lăută. Este știut faptul că dacii sunt cei care foloseau colindul ca un cântec ritualic cu specific agrar.

Instrumentele muzicale populare se împart în categorii, după cum urmează:

- instrumentele **aerofone** – produc sunete prin suflarea coloanei de aer: buciurul, fluierul, naiul, ocarina, cimpoiul, țuruiacul;
- instrumentele **idiofone** – produc sunetul prin vibrații ale însuși corpului său, mulțumită rezistenței și elasticității materialului: clopotul, plăcile lovite, toaca, zurgălăii, pintenii, lanțurile, duruitoarea, bețele lovite, botul caprei;
- instrumentele **membranofone** – produc sunete sau zgomote prin lovirea unei membrane din piele de animal: toba mică, daireaua, toba mare, darabana, darabuca, buhaiul;
- instrumentele **cordofone** – produc sunete prin lovirea, ciupirea sau frecarea unei coarde: țitera, lăuta, cobza, țambalul, vioara, viola, violoncelul, contrabasul;

- **pseudo-instrumente** – acele instrumente care nu sunt recunoscute în mod oficial: socul, solzul de pește, frunzele unor arbori, coaja de mesteacăn.

Instrumentele muzicale sunt studiate în școli încă de la cele mai mici vârste. Există totuși câteva dintre ele, absolut speciale, de care cei mai mulți nu au auzit. Unele dintre ele au dispărut aproape total din practica instrumentală, altele sunt considerate astăzi a fi jucării. Să descoperim câteva instrumente muzicale:

Instrumente populare aerofone

Fluierul

Cel mai răspândit și mai folosit instrument muzical în folclorul românesc este fluierul. Originea sa este necunoscută, dar putem observa că fluierul folosit de poporul român se deosebesc prin:

- **construcția lor sonoră:** transversale, laterale, fără dop, cu dop, cu 5, 6 sau 7 deschizături, simple sau gemădate (duble);
- **forma tubului:** conice sau cilindrice;
- **materialul din care sunt construite:** lemn (diferite esențe), trestie, metal sau os;
- **mărime:** mici (35 cm), mijlocii (40 cm) și mari (peste 50 cm).

Instrumente muzicale celebre, populare, ce provin din alte țări

Sitarul

Este un instrument cu coarde ciupite, originar din subcontinentul indian, ce este utilizat în muzica clasică hindusă. Instrumentul a fost inventat în India, a înflorit în secolul al XVI-lea și a ajuns la forma actuală în secolul al XVIII-lea.

Este un instrument utilizat pe scară largă în întregul subcontinent indian și a devenit cunoscut în lumea largă prin lucrările lui Ravi Shankar, odată cu sfârșitul anilor 1950. Datorită sunetului deosebit, instrumentul a fost folosit de formații precum *The Beatles*, *The Doors*, *The Rolling Stones* și *Metallica*.

Kalimba sau mbira

Este un instrument muzical tradițional din Zimbabwe. Acesta constă dintr-o placă de lemn cu lamele metalice atașate ce produc sunete prin ciupirea cu degetele mari. Muzicologii îl clasifică drept un lamelafon, parte a familiei de instrumente muzicale idiofone ciupite. În Africa de Est și de Sud există multe tipuri de mbira. Este adesea un instrument important în cadrul ceremoniilor religioase, al nunțiilor și al altor adunări sociale.

Alte instrumente populare cunoscute sunt: **ukulele**, **cajon**, **maracas**.

Instrumente muzicale ciudate

Theremin

Léon Theremin a conceput într-un laborator sovietic de chimie singurul instrument muzical la care se poate cânta fără contact fizic; acesta încorporează două antene metalice, care pot simți poziția relativă a mâinilor interpretului pentru a controla

atât frecvența, cât și volumul. Înălțimea sunetelor este redată prin apropierea mâinii de antena de control a tonului, iar intensitatea este redată mutând mâna pe antena de volum.

Compozitorii clasici care au fost atrași de theremin sunt Dimitri Șostakovici și Percy Grainger, dar sunetul său ciudat s-a dovedit a fi atractiv și pentru

compozitorii de muzică de film. Muzica thereminului a avut un impact uriaș în peisajul sonor al secolului al XX-lea. Marele pionier al muzicii electronice, Robert Moog, era încă elev de liceu când a început să-și construiască propriile theremine, acestea constituind sursa de inspirație pentru sintetizatorul său revoluționar.

Hun

Hun este un flaut confecționat din lut copt sau altă ceramică. Are formă de glob, cu o gaură deasupra pentru suflat și mai multe găuri pentru degete. Se aseamănă un pic cu ocarina. Este utilizat, în principal, în ansambluri de muzică de curte.

Hegeum

Este unul dintre instrumentele cele mai utilizate în muzica coreeană, un instrument tradițional cu coarde ce seamănă cu o lăută verticală cu două corzi. Are un gât foarte subțire, asemănător cu o tijă, o cutie sonoră din lemn și două corzi de mătase. Este ținut vertical pe genunchiul interpretului și emite sunetele prin intermediul unui arcuș. Este, de asemenea, cunoscut

sub numele de *kkangkkang*. Hegeum este folosit în muzica de curte și în muzica oamenilor obișnuiți. În construcția lui se folosesc șapte materiale: metal, piatră, mătase, bambus, lut, piele și lemn.

Instrumente din legume

Orchestra vegetală vieneză este considerată a fi cel mai ciudat grup de muzicieni din lume. Toate instrumentele lor sunt sculptate din legume și fructe: **tobe din dovleac, chitare din țelină** etc. Fiecare instrument este confecționat din legume proaspete, special pentru fiecare spectacol. Publicul se bucură de sunetele unice ale **fluierelor din morcov** sau ale **goarnelor din ardei roșu**, iar la finalul spectacolului întotdeauna se servește o supă de legume proaspete!

CEL MAI MARE INSTRUMENT MUZICAL CU COARDE

Octobasul este cel mai mare instrument cu coarde pentru o orchestră, deși există o singură compoziție pentru el și anume *Sfânta Cecilia* a lui Charles Gounod.

Este mânuit de obicei de două persoane și a fost creat în anul 1850 de Jean-Baptiste Vuillaume.

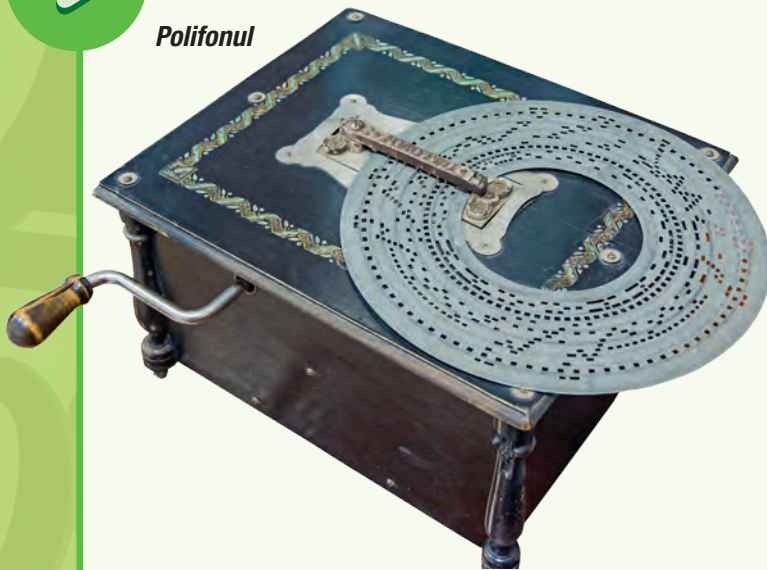
Cea mai veche înregistrare redabilă, care poate fi auzită și astăzi, este cea din 1878, realizată pe un cilindru de plumb al lui Frank Lambert. Următoarele înregistrări inteligibile datează din 1888, sunt realizate de colonelul George Gouraud în Londra și redau fragmente din *Festivalul Handel*.

Astăzi se mai păstrează doar trei cilindri, iar cel mai vechi datează din 1887.

În domeniul înregistrărilor magnetice, prima voce care s-a păstrat până astăzi este cea a kaizerului Franz Josef (1900).

1885

Polifonul

Au existat multe variante ale aparatelor de muzică de mari dimensiuni. Compania Symphonium și-a început activitatea în 1885, ca prim producător de cutii de muzică pentru redarea discurilor perforate. Produsele se remarcă prin diversitatea enormă de tipare, genuri, stiluri și modele produse. Nicio altă cutie muzicală nu a mai fost întâlnită în atât de multe variante. Doi dintre fondatorii companiei, Gustave Brachhausen și Paul Riessner, au plecat pentru a înființa o nouă firmă, Polyphon, în competiție directă cu afacerea lor originală.

Dispozitivul funcționa pe baza unui mecanism de ceas cu arc și folosea discuri perforate mari, interschimbabile pentru a reda diferite seturi de melodii. Melodia era perforată pe disc cu tonul determinat de poziția de perforare.

În procesul de fabricație, metalul perforat a fost îndoit pe partea inferioară a discului, creând o proiecție ridicată care seamăna cu o literă P atunci când este privită oblic. Când polifonul funcționează, proiecțiile de disc rezultate, numite *plectre*, se angajează cu o serie de roți dințate, fiecare cu 9 capete. Fiecare roată dințată, când este deplasată cu 40 de grade pe axa sa, ciupește un dinte de pe pieptenele instrumentului. Acesta rezonază, emițând o notă prestabilită.

Discurile cu diametru mic au două găuri centrale, în timp ce discurile mai mari au o serie de găuri pe margine, care permit fixarea lor în dispozitiv. În timpul funcționării, un disc este așezat pe stâlpul central, o bară de presiune trece peste disc pentru a-l ține în poziție, în timp ce placa de acționare îl rotește. Timpul de redare pentru fiecare disc variază în funcție de diametrul său. De exemplu, durata de funcționare a unui disc cu diametrul de 50 cm este de aproximativ 1 minut și 50 de secunde.

Grafonul

În 1881 au fost construite primele aparate experimentale cu ajutorul cărora s-a descoperit faptul că înregistrările făcute în ceară erau de calitate

superioară celor făcute în folii de cositor. În 1885 a fost terminat un aparat care înregistra sunetele pe un cilindru de hârtie acoperită cu ceară. Cilindrul avea 22 cm lungime, 2 cm în diametru, iar grosimea stratului de ceară era de 0,63 cm. Cu o frecvență a striatiilor de 47/cm, cilindrul totaliza 10 minute de înregistrare continuă.

1887

Gramofonul

În anul 1886, Emil Berliner, Charles Sumner Tainter, Chichester Bell și Alexander Graham Bell au început să lucreze la îmbunătățirea fonografului lui Edison, varianta din 1881. În faza discuțiilor, au ajuns la concluzia că lipsa de viabilitate a acestei invenții era tocmai suportul înregistrării. Folia de cositor se uza repede, iar după patru citiri sunetele deveneau neinteligibile.

Se începe lucrul la acest dispozitiv, denumit *gramofon*, dispozitiv care va deveni cel mai performant aparat de înregistrare și de redare a sunetului. În acest caz, mediul de stocare era reprezentat de un disc de sticlă înnegrită cu fum pe care erau trasate vibrațiile și care, ulterior, se folosea drept matriță pentru imprimarea fotografică a unui disc de zinc sau de cupru. Prima schiță a proiectului prevedea ca în locul cilindrului de cositor să se afle un disc din ceară, fildeș, cauciuc, celuloid sau lemn moale. Materialul trebuia deci să fie ușor de inscripționat, nedeformabil.

Gramofonul lui Berliner se prezenta ca un aparat cu manivelă ce utiliza ca suport pentru înregistrare

Discurile de gramofon au reprezentat primul mediu de stocare utilizat pentru reproducerea muzicii comerciale pentru cea mai mare parte a secolului al XX-lea, înlocuind cilindrul fonograf. Acest tip de discuri era mai eficient prin dimensiune, viteza de rotație, fidelitatea redării sau capacitate.

și redare un disc plat. Primele discuri au fost făcute din sticlă, apoi din zinc și, în cele din urmă, din ebonită. Emile Berliner a fondat propria companie, The Gramophone Company, care producea atât gramofone, cât și discuri din ebonită de pe matrițele ce conțineau prima înregistrare.

Pentru a-și promova invenția, Emile Berliner a încurajat artiști renumiți să-și înregistreze muzica după noua metodă. Printre primii artiști care au semnat contract cu The Gramophone Company au fost Enrico Caruso și Dame Nellie Melba. În 1903, cântăreața română Hariclea Darclee înregistra pe disc, în Italia, șase arii din Tosca și Traviata.

Dictafonul

În anii următori au fost perfecționate o serie de elemente: cilindrii de hârtie pe care se aplica ceara (1887), mecanismul de rotire constantă a cilindrului (1887), compoziția cerii (1887 și 1890), procedeul de turnare și șlefuire a cerii, care elimina eventualele bule de aer (1890). Întrucât volumul de redare a sunetului era foarte mic, în 1888, Tainter introduce tuburile pentru ascultat. Aparatele sale încep să fie promovate și vândute ca *dictafoane*.

erau foarte înalți și aveau cutii toracice foarte mari. Așadar, vocea atipică era produsă de castrarea înainte de pubertate și mai poate apărea și astăzi la cineva care, din cauza unei afecțiuni endocrinologice, nu atinge niciodată maturitatea sexuală.

Dacă astăzi am asculta un interpret de tip castrato (sau *castrati*, așa cum ar trebui să se numească din punct de vedere tehnic), acesta ar putea uimi audiența datorită emisiei vocale deosebite, a cantității de aer mari ce oferă posibilitatea de a susține note pentru o perioadă de timp supraomenească, precum și datorită ambitusului nefiresc, având posibilitatea de a cânta sunete mult mai acute decât ar putea produce o voce masculină maturizată natural.

Care este istoria castraților?

În anul 400 d.H., la Constantinopol, împărăteasa Aelia Eudoxia a întâlnit la curte un eunuc maestru al corului, pe numele său Briston, care a impresionat-o foarte mult (eunucii erau copii castrați după pubertate, deci operația nu avea neapărat un impact asupra vocii lor).

Cântăreții castrato au apărut pentru prima dată în Europa la mijlocul secolului al XVI-lea. În 1589 a existat chiar o *Bulă papală* (lege implementată de Papă) care a ordonat ca tinerii cântăreți ai corului Sf. Petru din Roma să fie înlocuiți cu castrați. Interpreții castrato au apărut astfel și la Paris, München și au alcătuit părțile cu voce înaltă ale *Corului Capelei Sixtine*.

Operația nu a fost niciodată legală totuși, așa că familiile deseori prezentau povești complexe, apelând la o multitudine de „accidente” care se abătuseră peste băieți – de la căderea de pe cal, la atacul unui mistreț. De multe ori, copiii care erau castrați proveneau din familii sărace, aceștia devenind astfel responsabili pentru întreținerea lor, fenomen ce stăbulea încă de la o vârstă fragedă destinul băiatului.

Programul unei școli de canto castrati din Roma în 1700 consta într-o oră de cântat piese dificile și

incomode, o oră de practicat triluri, o oră de practicat pasaje sonore ornamentate, o oră de exerciții de canto în prezența profesorului lor și în fața unei oglinzi, astfel încât să se evite mișcarea inutilă a corpului sau grimasele faciale, și o oră de studiu literar. După prânz, programul includea o jumătate de oră dedicată teoriei muzicale, o alta dedicată scrierii contrapunctului, o oră de dictare muzicală și o altă oră de studiu literar. În restul zilei, tinerii castrați trebuiau să găsească timp pentru a exersa clavecinul și pentru a compune muzică vocală, în funcție de înclinația lor.

Acest program solicitant, această pregătire temeinică conducea către succes toți elevii, ei reușind să debuteze până la jumătatea adolescenței și să posede o tehnică perfectă și o voce cu o flexibilitate și o putere cu care niciun cântăreț obișnuit nu ar putea concura.

Carlo Scalzi, solist castrato celebru în secolul al XVIII-lea.

Epoca de aur a castraților a fost în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, când aceștia au devenit vedetele scenei de operă.

Senesino

Francesco Bernardi, sau *Senesino*, s-a născut în 1686 și a fost capul de afiș în multe dintre lucrările lui Georg Friedrich Händel. Senesino era fiul unui frizer ce s-a alăturat corului catedralei din Siena în 1695 și a fost castrat la o vârstă relativ târzie, la treisprezece ani. Odată cu debutul său la Veneția în 1707, a dobândit o reputație europeană uriașă și un salariu pe măsura talentului său.

Farinelli

Farinelli, poate cel mai cunoscut castrat al lumii, s-a născut puțin mai târziu, dar a evoluat rapid pentru a deveni unul dintre cei mai cunoscuți muzicieni ai epocii sale. Născut Carlo Maria Michelangelo Nicola Broschi, în 1705, s-a decis castrarea sa în urma morții tatălui său – se știe că în acele vremuri dacă aveai un castrato în familie, acesta putea aduce mulți bani.

O relatare contemporană consemna: „*Avea o voce contralto puternică, clară, egală și dulce, cu o intonație perfectă și un vibrato excelent. Modul său de a cânta a fost magistral și de neegalat.*” Unul dintre muzicienii care l-au auzit cântând la Milano, în 1726, povestea: „*Farinelli avea o voce de sopran pătrunzătoare, plină, bogată, luminoasă și bine modulată, cu o mare întindere pentru acea vreme, de la La sub octava centrală până la Re două octave deasupra. Intonația sa era pură, trilul său frumos, controlul respirației extraordinar și gâtul foarte agil, astfel încât efectua rapid cele mai largi intervale cu mare ușurință și siguranță.*”. Farinelli a interpretat muzică de Händel și a devenit un favorit al regalității europene – a fost angajat de regina Elisabetta Farnese din Spania pentru a vindeca depresia soțului ei, Filip al V-lea.

Ultimul castrato

Ultimul rol scris pentru un castrat a fost cel al lui Armando în opera *Cruciațul din Egipt* a lui Giacomo Meyerbeer. Castrarea a devenit oficial ilegală după unificarea Italiei, în 1861, însă abia în 1878 Papa Leon al XIII-lea a interzis Bisericii să angajeze castrati.

Alessandro Moreschi a fost ultimul castrato care a cântat în *Corul Capelei Sixtine* – o înregistrare uimitoare din cântarea sa, realizată în 1902, supraviețuind până în zilele noastre. Se va retrage doar câțiva ani mai târziu, în 1913, și moare în 1922. Moreschi a fost numit „Îngerul Romei” și singurul a cărui voce a fost înregistrată. Această înregistrare nu îl reprezintă pe Moreschi în perioada sa de glorie, dar este cel mai apropiat document audio ce îți oferă prilejul de a auzi o voce care a dispărut pentru totdeauna din lumea muzicii clasice.

Perioada castrato reprezintă o parte întunecată a artei sunetelor. Fascinația curților regale față de acești artiști venea la pachet cu sacrificii imense, pe care fiecare castrato era dispus să le facă. Rolurile lor au fost preluate astăzi de mezzo-soprane sau transcrise pentru tenori.

Paparuda

Se desfășoară în a treia zi de joi după Paște. Fete îmbrăcate cu haine din frunze și flori colindă satul. La picioarele paparudelor sătenii aruncă apă sau le stropesc, în timp ce deschid porțile pentru a le primi.

OBICEIUL COLINDATULUI SE PRACTICĂ ÎNCĂ DE PE VREMEA DACILOR?

Da. Colindatul este un obicei perpetuat încă din perioada precreștină. Inițial colindele aveau o funcțiune ritualică, anume aceea de urare pentru rodire și belșug. Acest obicei era legat fie de începutul anului agrar (adică de venirea primăverii), fie de sfârșitul său (toamna, la culegerea recoltei). Un alt scop des întâlnit al colindelor era acela de alungare a spiritelor. Peste timp, din semnificația inițială a colindelor s-a păstrat doar atmosfera sărbătorească, de ceremonie, petrecere și urări de bine.

Alaiul cântă și dansează acompaniat de băți din palme și de pocnituri din degete. Obiceiul este des practicat în Dobrogea, Muntenia și Oltenia, având funcția de invocare a ploilor, de a aduce belșug și fertilitate.

Boul înstruțat

Boul împepat sau *ferecat* se sărbătorește în zilele Rusaliilor, când animalul este împodobit cu cununi de flori și covoare și este plimbat prin sat, însoțit de alte vite și de lăutari. Scopul este acela de a oferi sănătate și fertilitate animalelor. Se practică în special în zona Ardealului.

Cununa

Obicei răspândit în Muntenia, Oltenia și Transilvania, se desfășoară după terminarea secerișului, când secerătorii fac din ultimul snop o cunună (Muntenia, Oltenia), o cruce ori un buzdugan (Transilvania). Cununa de spice este purtată de una dintre secerătoare, în alai, până la casa gospodarului a cărui recoltă fusese culeasă. Pe ulițele satului, fata și cununa sunt stropite cu apă de către trecători. Alaiul de secerători este răsplătit cu mâncare și un colac mare de grâu.

Lăzărelul

Lăzărul este practicat în Muntenia, în sâmbăta Floriilor, de grupuri de fete cu vârste începând de la 4-5 ani până la măritiș. Acestea sunt îmbrăcate în alb, colindă din casă în casă și urează gazdelor să aibă parte de belșug. Se cântă povestea lui Lazăr, tânărul păstor care pleacă cu oile (caprele) la pădure,

cade din copac și moare; surorile îl găsesc acoperit cu frunze, îl scaldă și-l bocesc.

Drăgaica

Cunoscut și sub denumirea de *Sânziene*, acest obicei este întâlnit în Oltenia, Muntenia și Moldova, fiind de origine agrară. Se desfășoară pe data de 24 iunie a fiecărui an, cu ocazia sărbătoririi de către creștinii ortodocși a nașterii Sfântului Ioan Botezătorul. Ritualul invocă prosperitatea și protecția culturilor de cereale, printr-un dans executat de 5-10 fete, dintre care una este desemnată Drăgaica. Îmbrăcată în mireasă, Drăgaica este împodobită cu spice și acoperită cu un văl în care erau prinse flori de sânziene. Ea străbate satul însoțită de grupul fetelor, îmbrăcate în alb, iar la fiecare răscruce dansează și interpretează *Cântecul Drăgaicei*.

Hăulitul

Este un obicei realizat la apariția primelor semne ale venirii primăverii. Copiii, prinși în horă, cântă și joacă melodii fără cuvinte, asemănătoare sunetelor buciului.

PROVOCARE CREATIVĂ

În societățile tradiționale ritmul vieții avea altă valoare, fiind bazat pe alte repere temporale. Astăzi, foarte puțini locuitori ai satelor își mai organizează viața în funcție de calendarul agrar. Denumirile populare ale lunilor anului păstrează în ele acea legătură intimă pe care strămoșii noștri o aveau cu natura: Ianuarie – *Gerar, Călindar, Ghena-die, Genarie*; Februarie – *Făurar, Luna lupilor*; Martie – *Mărțișor, Germănar, Încolțitorul*; Aprilie – *Prier, Traistă-n băț*; Mai – *Florar, Frunzar, Pratar*; Iunie – *Cireșar, Cireșel*; Iulie – *Cuptar*; August – *Gustar, Secerar*; Octombrie – *Brumărel*; Noiembrie – *Bru-mar*; Decembrie – *Undrea, Ningău*.

Numele oferite copiilor la naștere erau, de asemenea, inspirate din strânsa legătură pe care fiecare familie o avea cu natura (*Codrin, Bradu, Floarea, Păun, Albu, Soare*) sau cu religia (*Maria,*

Ion, Petru). Fie că sunt de origine slavă, greacă, maghiară sau turcă, prenumele ce au obținut în timp un specific românesc sunt: *Dobromir, Gruia, Paraschiva, Manole, Anca, Dochia, Iancu, Crișan, Călin, Dragoș, Vilcu, Smaranda, Voichița, Anghel, Frusina*. Mare parte dintre prenumele folosite acum sute de ani au devenit astăzi nume de familie.

Urmărește aici harta numelor de familie din România. Explorează densitatea utilizării numelui tău de familie, tastându-l în rubrica Search:

Folclorul altfel – CICLUL FAMILIAL

Fiecare popor sau civilizație realizează tranziția către diversele stadii ale vieții prin anumite ritualuri. Fiecare vârstă sau eveniment familial își are repertoriul specific. Nașterea și moartea sunt prezente în viața omului ca fenomene naturale, în timp ce căsătoria, botezul și înmormântarea reprezintă fenomene sociale ce aduc împreună persoane ce provin din diferite medii, de vârste și ranguri diverse, pentru a celebra aceste evenimente.

Între ritualurile vieții de familie, nunta și înmormântarea au o importanță deosebită, dată de complexitatea elementelor componente și de implicarea activă a întregii comunități.

Bogăția și diversitatea obiceiurilor se subordonează fiecărei comunități sau zone. Astfel, costumul tradițional de mireasă din zona Țării Oașului ajunge să cântărească zeci de kilograme, fapt ce se datorează cununii din mărgelă și materialului rigid din care este confecționat; bradul se regăsește, în mod simbolic, atât în ritualul de nuntă, cât și în cel de înmormântare.

VERSURILE „FLORILE DALBE, FLORI DE MĂR” ÎNTÂLNITE ÎN MULTE COLINDE ROMÂNEȘTI AU VREO ÎNSEMNĂTATE?

Expresia *Florile dalbe, flori de măr* își are rădăcinile în obiceiul strămoșesc de a pune o cren-guță tânără de măr într-un vas cu apă încă din luna noiembrie. Deseori se întâmplă ca aceasta să înmugurească și chiar să înflorească până la Crăciun sau Anul Nou. Copiii colindau casele creștinilor cu ramuri de măr înflorite în mână.

– MOARTEA –

Înmormântarea reprezintă unul dintre ritualurile de trecere a omului într-o altă viață, prin despărțirea de cei vii, urmată de trecerea și integrarea în lumea morților. În acest ritual sunt păstrate o serie de practici străvechi, bazate pe credințe precreștine. Ceremoniile de înmormântare sunt moștenite de la romani. Aceștia puneau în fața casei unde exista un mort un chiparos, copac ce nu mai putea îmboboci după ce a fost tăiat. Coloniștii romani din Dacia nu au găsit acest copac și obiceiul a fost ușor modificat, folosindu-se în regiunile de munte un brad, iar în cele de câmpie un pom. Pomul de înmormântare reprezintă doar una dintre ipostazele sub care se regăsesc anumite prezențe vegetale de mare importanță în viața românului. Acest lucru este dovedit de apariția constantă a bradului în cadrul tuturor riturilor de trecere.

Există, de exemplu, obiceiul închinării la brad a nou-născutului de către moașă, ca și al sădirii unui brad la nașterea pruncului, fapt ce semnifică înfrățirea simbolică a celor doi. Acesta este și motivul pentru care, la un alt moment important, cel al trecerii prin lumea luminată a individului, la nuntă, bradul apare din nou – bradul de nuntă, împodobit cum se cuvine pentru serbarea evenimentului. La moartea

unui tânăr, bradul-frate este tăiat și pus la căpătâiul acestuia la mormânt. Bradul se folosește în cazul în care cel care moare este nenunțit, necăsătorit, așa cum uneori fetele nemăritate sunt îmbrăcate în rochie de mireasă, înmormântarea fiindu-le în același timp și nuntă. Pentru a se evita tăierea unui pom, întregul obicei se reduce la o creangă, ce este împodobită cu zaharicale și turte care se împart la pomana celui care a murit. Tot pentru a dovedi importanța – cu rădăcini adânci, anterioară perioadei romane – bradului în imaginarul autohton, se poate cita obiceiul spovedaniei la brad.

Dacă cei din familie nu mai au lacrimi, dacă acestea le-au secăt, se angajează, ca și la strămoșii lor romani, o bocitoare. În caz că nu doresc aceasta, este bocit de soție, de nepoate sau de femeile din sat. În superstițiile poporului român, dacă omul bolnav trage să moară familia cheamă preotul care îi face o slujbă de maslu, îi citește din *Biblie*, pentru ca sufletul să iasă mai ușor din corp. Apoi decedatul este îmbăiat, îmbrăcat cu hainele cele mai bune și așezat în sicriu. Obligatorie este lumânarea aprinsă, lumina care să-l ajute să se orienteze mai bine în întunericul lumii de dincolo, pe care unele basme românești o numesc *Lumea albă*. Cel care, din neglijența familiei sau din alte cauze (moare fulgerător sau printre străini), nu a

DE CE SE LEAGĂNĂ COLIVA ATUNCI CÂND POMENIM PE CINEVA CARE A MURIT?

Acest obicei implică participarea întregii comunități prezente în biserică. Coliva este un dar, o ofrandă. Gestul în care preotul leagă coliva și vinul, timp în care fiecare dintre cei prezenți pune mâna pe umărul celui din față, simbolizează ridicarea, unduirea sufletului celui trecut dincolo, către cer. Așa cum îi legănăm doar pe cei vii, prin colivă are loc, tainic, o comunicare cu cei trecuți în lumea veșniciei.

Acest obicei are la bază practica prin care se înălțau ofrandele la templul iudaic. În acest sens, în *Vechiul Testament* se spune: „Să mai iei o pâine, din cele cu untdelemn, o turtă cu untdelemn și o azimă din panerul care este pus înaintea Domnului; să le pui toate pe brațele lui Aaron și pe brațele fiilor lui, ca să le aducă, legându-le, înaintea Domnului” (Levitic 7, 30).

avut o lumânare aprinsă în momentul în care a murit, este considerat *mort fără lumânare*, iar slujbele de pomenire sunt cu totul și cu totul speciale. Ziua de 21 noiembrie, numită popular și *Ovidenie*, este închinată chiar celor care au murit fără lumânare, celor care s-au sinucis sau au murit departe de țară, crezându-se că lumina aprinsă în această zi va veghea întotdeauna sufletele lor în lumea de dincolo.

În satele românești, tradițiile funebre se păstrează cu sfințenie și în ziua de azi. Auzind că cineva cunoscut a murit, vecinii vin la priveghi, eveniment ce durează de obicei trei zile, timp în care preotul citește stâlpii, adică toate cele patru evanghelii. Trebuie menționat că înmormântarea tradițională era un ritual în care toată comunitatea îndeplinea anumite roluri. Aproiații stăteau lângă cel mort tot timpul. Vecinii și sătenii veneau seara, când terminau muncile. Împreună pregăteau mâncarea pentru

praznic. Bărbații și copiii organizau jocuri funerare. În ziua înmormântării, sătenii ieșeau lângă fântâni sau la răscruci de drumuri ca să-și ia rămas bun de la cel care se mută de pe pământ la cer.

Jocurile funerare

Jocurile funerare fac parte din aceeași credință că, în timp ce trupul celui mort se află în casă, sufletul stă în curte ori se plimbă prin împrejurimi. Jocurile constituie o formă de relaționare cu sufletul celui trecut dincolo, un fel de consolare a acestuia. Conform gândirii populare tradiționale, sufletul acestuia participă la aceste jocuri. Priveghiul cu jocuri păstrează amintirea ospetelor funerare atestate frecvent în Antichitate.

CE ESTE PARASTASUL (POMANA)?

Potrivit învățăturii și credinței creștine, viața omului nu se sfârșește odată cu moartea trupului, sufletul continuându-și existența și dincolo de hotarele vieții pământești. Din acest motiv, poporul român nu dă uitării pe cei adormiți nici după înmormântare, ci îi pomenește, se roagă pentru ei, mijlocind astfel pentru odihna și pentru iertarea păcatelor lor.

Obiceiul nu este specific doar poporului nostru sau cultului ortodox. Numeroase alte culte marchează prin sărbători și practici asemănătoare comemorarea celor care nu mai sunt printre noi. Se consideră că, atât timp cât suntem în viață putem avea grijă de sufletul nostru prin post sau rugăciune, dar imediat ce murim nu mai putem face nimic. Dar dacă totuși cineva îi vorbește lui Dumnezeu despre cei răposați, tradiția spune că acesta îl va auzi și îi va asculta rugăciunea. Cu alte cuvinte, în tradiția creștină omul moare doar atunci când este uitat.

Creații folclorice incluse în patrimoniul UNESCO

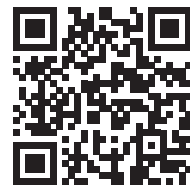
◆ Primul dintre ele, înscris încă din 2008, este **Călușul oltenesc**, tradiție militară străveche, cu un sistem juridic propriu, deosebit de cel obișnuit, considerat unul dintre cele mai impresionante spectacole și una dintre cele mai valoroase creații populare ale spiritului românesc.

◆ În anul 2009, Călușului i s-a alăturat **Doina** – esența folclorului românesc. Creație lirică vocală sau instrumentală, improvizată și spontană, doina era considerată singurul gen muzical în multe dintre regiunile țării noastre până în anii 1900. În prezent au fost localizați aproximativ 15 păstrători ai acestui obicei, reprezentativi pentru diferite tipuri de doină.

◆ Anul 2012 a adus pe lista *Patrimoniului cultural imaterial al umanității UNESCO* **zona Horezu și ceramica tradițională**. Conform UNESCO, ceramica de Horezu este o artă meșteșugărească unică, reflectând

cunoașterea și abilitatea acumulate de generații. Tradiția ceramicii de Horezu este divizată între bărbați și femei: bărbații strâng lutul și îl prelucrează, apoi olarii produc ceramica, iar, la final, femeile o decorează.

◆ **Colindatul în ceată bărbătească** este cea mai recentă datină românească inclusă în lista UNESCO, în anul 2013. Acesta este un obicei tradițional foarte vechi, care poate fi întâlnit atât pe întreaga arie a României, cât și în Republica Moldova. Obiceiul colindatului în ceată bărbătească din seara ajunului Crăciunului este considerat a avea origini latine, iar această opinie a ajuns să fie general acceptată.

CONCLUZII:

Scurta și mult prea săraca expunere a izvoarelor și practicilor folclorice naționale din aceste pagini nu și-a dorit decât să puncteze simbolic câteva aspecte tradiționale autohtone, să exploreze (prea puțin) semnificația unor obiceiuri asociate momentelor din viața familiilor și a comunităților românești, dar, mai ales, să stârnească în cititor curiozitatea. Folclorul se studiază în școală extrem de puțin, iar prin aceste pagini am dorit să ofer modele atemporale de comportament (și, de ce nu, de moralitate) pentru a înțelege măcar o mică parte din identitatea înaintașilor noștri, pentru a le cunoaște mediul înconjurător, spațiul, care deși nu proiectează o lume perfectă, reflectă trăiri simple, autentice. Cred cu tărie că nu avem voie să excludem, să anihilăm și nici măcar să încercăm să influențăm patrimoniul cultural pe considerentul modernității cu orice preț, ci putem să îl repunem în funcțiune folosindu-l ca instrument de educație sau de incluziune socială. Rolul acestui capitol este, în principal, acela de a dezvolta imaginarul simbolic al fiecărui cititor, de a ajuta la asumarea unei identități naționale ca o pornire firească, oricât de pedant sau patriotic ar suna această formulă.

Muzica și sclavia

Primele documente care atestă prezența muzicii în rândurile sclavilor într-o mare civilizație sunt cele din Sumeria (Mesopotamia), însă într-o formă limitată. Sclavia, ca practică socială și economică, a existat în toate etapele istoriei. În Antichitate, sclavagismul era un fenomen larg răspândit, fiind forma de organizare socială tipică în Grecia, Egipt și Imperiul Roman. Ea continuă să existe în forme specifice, izolat, în țări măcinate de conflicte interne precum Mauritania, India, China, Pakistan, Nigeria, Coreea de Nord sau Uzbekistan. Statutul social și rolul sclavilor era considerat inferior sau chiar inexistent în relația

cu o persoană liberă.

Cei mai mulți indivizi deveneau sclavi în urma capturării lor în timpul războaielor sau prin răpire. Și în Europa sclavia a făcut parte din normalul societăților, fiind caracterizată prin proprietatea nobiliară asupra pământului și asupra țăranilor. În țările române sclavii erau numiți *robi* sau *iobagi*.

Odată cu descoperirea și cucerirea Americii, europenii au sesizat că au nevoie de mână de lucru ieftină. La început au fost înrobite așezările indigene (ale indienilor americani băștinași); cum legislația spaniolă a interzis această practică, s-a ajuns în scurt timp la *importarea* sclavilor africani, care aveau o rezistență fizică mai mare și care proveneau din societăți ce acceptau, practicau și mențineau ele însele sclavia.

Se apreciază că mai puțin de 2% dintre sclavii aduși în America pe toată perioada comerțului cu sclavi au fost indivizi capturați de către europeni, în timp ce 98% dintre ei erau cumpărați de la proprietari de sclavi. Începând cu secolul al XVI-lea, cererea continuă de mână de lucru în America a făcut din comerțul cu sclavi din Africa de Vest o afacere extrem de profitabilă.

SCLAVII FOLOSEAU CÂNTECE PENTRU A COMUNICA?

Deoarece era ilegal în majoritatea statelor sclavagiste să-i înveți pe sclavi să citească sau să scrie, cântecele erau folosite între ei pentru a comunica mesaje codate și instrucțiuni despre când, unde și cum puteau evita pericolele sau relatau despre obstacolele întâlnite de-a lungul traseului.

Deși sclavii au intrat în coloniile continentale în jurul anului 1619, omenirea a acordat foarte puțină atenție muzicii lor înainte de sfârșitul secolului al XVIII-lea. O mare parte din comentariile timpurii au subliniat natura religioasă a cântecului popular negru; tradițiile muzicii sacre ale afro-americanilor nu au fost evidențiate decât la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

Înainte de Revoluția americană, populația de culoare era repartizată de obicei la stranele segregate,

se închina în aceleași biserici și cânta aceleași cântece ca și cea albă. După Războiul revoluționar, unii sclavi au fost eliberați pentru a participa la acțiunea militară și, odată cu 1778, statele nordice din America au inițiat legi care în decurs de cincizeci de ani au limitat în mod eficient „instituția specifică a sclaviei” în Sud.

Aceste schimbări au dus la formarea de către negri a propriilor organizații, ce nu erau controlate de albi. La sfârșitul secolului al XVIII-lea mai existau câteva biserici frecventate doar de populația de culoare, dintre care unele au devenit bine-cunoscute pentru spectacolele lor muzicale. Turiștii europeni care călătoreau în Statele Unite la începutul secolului al XIX-lea efectuau circuite în care erau cuprinse opriri esențiale în zonele locuite de populația de culoare, unde se așteptau să audă și să vadă cântări și dansuri exotice. Muzica sclavilor a luat diverse forme și, deși **negro spiritual** e cea mai cunoscută formă de muzică sclavă, muzica lor laică era la fel de obișnuită ca muzica sacră. Existau, așadar, cântece de lucru cântate de grupuri de muncitori și cântece satirice.

MAI EXISTĂ SCLAVIE ASTĂZI?

Da. Sclavia continuă să existe atât în forma sa tradițională, cât și în forma sa modernă. Conform unui studiu publicat în anul 2000 se estimează existența a aproximativ 27 de milioane de sclavi în toată lumea. Guvernul Mauritaniei a fost acuzat în mod repetat că nu promovează o politică suficient de fermă pentru a desființa sclavia pe teritoriul său. Sudanul este o țară care, pe fondul conflictului interetnic și interreligios (populația de culoare, din sud și cea arabă, din nord), a fost acuzat că permite sclavia. Mai mult decât atât, în Haiti există o formă locală de sclavie, numită „restavec”, formă acceptată cultural de către populația țării, ce nu a fost eliminată.

Chiar dacă multe țări își discriminează locuitorii, acest lucru nu este mai vizibil nicăieri în lume ca în India, unde funcționează sistemul castelor, fiecare dintre ele fiind asociată în mod tradițional cu o ocupație precum cea de preot (rang înalt), războinic, agricultor, artizan (rang mediu) și „cei de neatins” precum măcelar, spălător și curățător de toalete (rang mic).

MUZICA DE LA RADIO

S-ar putea să vă întrebați de ce posturile de radio emit muzică ce nu e neapărat valoroasă? Ei bine, răspunsul este că există o diferență între o melodie „bună” în strategia de vânzare a acesteia și calitatea lucrării. O melodie mediocră, asociată marketingului deseori agresiv (difuzată foarte mult la radio), poate să-ți inducă ideea că ar fi o piesă de mare valoare. Ea însă nu este decât la modă și, dacă urmărești atent multitudinea artiștilor din topurile actuale, vei observa că piesele lor sunt, în general, sezoniere, trecătoare.

Gândește-te astfel la melodia preferată de acum cinci ani sau din copilăria ta; oare de ce nu o mai ascuți cu aceeași plăcere?

Cum recunoști un produs kitsch?

Ce este kitsch-ul? Care este procesul prin care o operă de artă devine o marfă în cultura de masă?

Kitsch-ul apare în momente de instabilitate socială, în cele de mobilitate a populației, ca urmare

a procesului de modernizare și urbanizare, din lipsa unei educații consistente, din lipsa reperelor, atunci când foarte ușor se pot confunda valorile. În societățile caracterizate de stabilitate a structurilor sociale și a ierarhiilor, kitsch-ul nu prea poate apărea.

Iată câteva elemente care, odată acționate, au transformat arta:

- ✓ generalizarea învățământului;
- ✓ creșterea numărului consumatorilor de cultură – cerere mare de produse culturale;
- ✓ apariția industriilor culturale orientate spre profit – opera de artă este considerată astfel o marfă (valoarea economică devine mai importantă decât valoarea artistică).

În general, operele kitsch sunt caracterizate de următoarele atribute:

- funcția comercială e mai importantă decât cea estetică;
- prezența în exces, mai ales în versuri sau în videoclipuri, a stimulilor biologici (erotism, vulgaritate) sau afectivi (sentimentalism, idealizare, dramatizare, lipsa problematizării);
- este creată pentru a plăcea, a epata, a șoca, a fascina, pentru a atrage rapid imaginația receptorului;
- accesibilitatea directă a mesajului (semnificații simpliste);
- transparența și caracterul direct al limbajului folosit, lipsa funcției simbolice, absența originalității;
- cultivarea atitudinilor provocatoare, supra-licitarea funcției de delectare și divertisment;
- izolarea consumatorului într-un spațiu imaginar, protejarea acestuia de complexitatea lumii reale;
- imitații, reproducerea aceleiași formule, renunțarea la creativitate.

TESTUL TIMPULUI reprezintă primul și cel mai bun element pe care ar fi necesar să-l iei în calcul atunci când te gândești la muzica de calitate. Muzica sezonieră nu este neapărat muzică proastă; este, în general, acea muzică pe care o poți ghici după 3 secunde de ascultare: știi ce vei obține. Muzica bună este cea care îți oferă satisfacții, te surprinde, te regăsești total în ea; ai mereu impresia că este compusă exact pe profilul tău, că toate trăirile tale rezonază cu fiecare notă și, în plus, răspunde dorințelor și nevoilor tale, speranțelor și idealurilor, visurilor și dinamicii tale interioare.

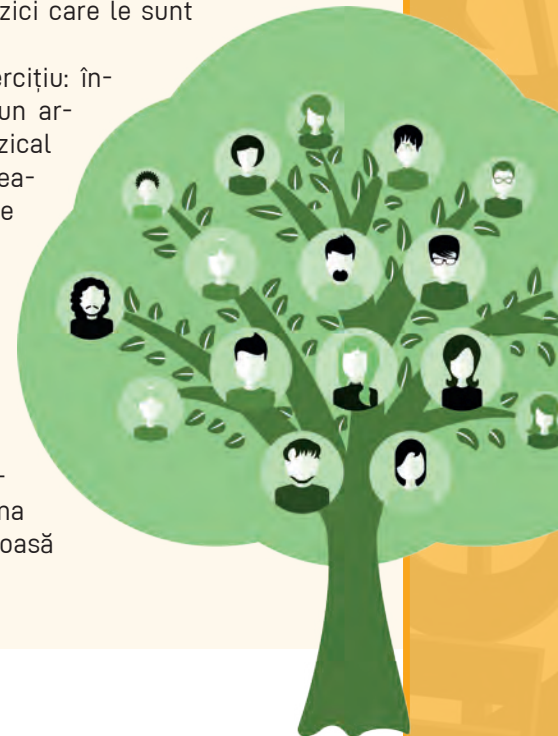
Există muzică pe care o dețin în playlist-urile mele și care nu este cotate să fi „muzică bună”, dar care îmi place. De ce? Poate pentru că, în parte, „dorim familiaritate” și încercăm să menținem un sentiment de identitate personală de-a lungul anilor. Muzica folosită ca mijloc de păstrare a identității poate explica de ce unele muzici sunt considerate, în timp, a fi proaste.

Care au fost gusturile muzicale ale românilor?

Te-ai întrebat vreodată de ce bunicii tăi nu ascultă hip-hop sau dubstep?

Ei nu au crescut cu aceste genuri, nu au avut poate acces la ele, iar acum, în aceste timpuri, nu simt nevoia să le exploreze și tind să asculte doar acele muzici care le sunt familiare.

Fă următorul exercițiu: încercă să realizezi un arbore genealogic muzical al familiei tale. Întreabă-i pe toți membrii ce gen muzical ascultă. Mergând pe linia strămoșilor tăi, vei observa că genurile ascultate de ei se împuținează atât de mult, încât bunicii sau străbunicii tăi se vor rezuma doar la muzică religioasă și folclorică.

Cum mă comport la un concert de muzică clasică? Kitul regulilor de bază

Documentează-te!

Fiecare lucrare muzicală aparținând muzicii culte este alcătuită dintr-o succesiune de mai multe părți (care sunt separate între ele de o mică pauză; între părțile lucrării nu se aplaudă, ci doar la finalul piesei muzicale). Întotdeauna există și un program de sală în care sunt trecute lucrările și numărul de părți care compun piesa respectivă. Este bine să te uiți peste program înainte, să știi ce urmează să se interpreteze în seara respectivă.

Așa cum în literatură există diverse genuri (poezie, nuvelă, basm, roman etc.), așa există și în muzică genuri (sonată, concert, simfonie, operă etc.) care implică anumite reguli de scriitură și combinații de instrumente sau voci. Părțile care intră în componența unei lucrări muzicale se cântă cu o mică pauză între ele; de exemplu, cele 4 părți ale unei simfonii se cântă cu o mică pauză, ca o respirație, asemănătoare pauzei dintre strofele unei poezii.

Ce se întâmplă dacă nu știi nimic despre muzica clasică? Trebuie să studiez în prealabil?

Nu este nevoie să studiezi. Muzica va vorbi de la sine. Doar du-te și fii curios.

Mulți participanți la concert consideră că plăcerea lor este mai profundă dacă se pregătesc din timp. Acest lucru poate fi simplu, cum ar fi citirea în prealabil a programului sau ascultarea înregistrărilor muzicii care urmează a fi interpretată.

Vezi cum îți se par sonoritățile, ce spun ele, cum sună piesele din anumite perioade muzicale și stiluri, cu ce compozitori rezonezi, cum e dirijorul, ce instrumente preferi. Nu trebuie să studiezi ceva anume ca să poți intra în sală.

Voi recunoaște vreo bucată muzicală?

Este foarte posibil! Muzica clasică este în jurul nostru: în reclame, coloane sonore de filme, teme de televiziune, desene animate, magazine și chiar în unele ascensoare. Vei observa că fiecare piesă clasică își folosește propriul grup de mai multe melodii, teme, ce se repetă de mai multe ori în moduri diferite. Vei începe să „recunoști” aceste melodii pe măsură ce o lucrare progresa. Ascultă modul în care se repetă o melodie: *Este exact la fel ca prima dată, sau cu un caracter diferit? Începe la fel ca înainte, sau merge într-o altă direcție?*

Cum ar trebui să mă îmbrac?

Nu există cod vestimentar, dar ar fi indicat să eviți ținutele sport. Zilele monoculului și pălăriilor s-au încheiat. Poți purta ceva în care te simți confortabil. Majoritatea oamenilor vor purta costume sau haine casual, dar vei vedea și uniforme militare sau rochii de cocktail. Există persoane care aleg să se îmbrace elegant pentru un concert, dorind să marcheze astfel o seară specială.

Ar trebui să ajung devreme?

Planifică să ajungi cu aproximativ 30 de minute înainte de ora de începere a concertului, astfel încât să îți poți găsi locul, să oprești telefonul mobil, să arunci o privire asupra împrejurimilor sau în programul de sală. Majoritatea concertelor încep la timp. Dacă întârzi, s-ar putea să ajungi să ascuți din hol. Dacă se întâmplă acest lucru, o persoană angajată a instituției îți va permite să intri în timpul unei pauze adecvate în program, astfel încât sosirea ta nu va deranja.

Cât durează de obicei concertul?

Durata unui concert variază, dar majoritatea concertelor de orchestră se întind pe o durată de la 90 de minute până la două ore, cu o pauză la jumătate.

Pot face poze?

Aparatele foto și video nu sunt permise în concertele.

De ce există o pauză și ce ar trebui să fac în timpul ei?

Pauza dintr-un concert este o perioadă scurtă de odihnă pentru muzicieni și dirijor. Ascultarea și

Înțelegerea muzicii este de asemenea o activitate intensă și o pauză la mijloc ajută publicul să se concentreze mai bine în a doua jumătate. Unele concerte nu au pauză, deoarece ar întrerupe fluxul unei lucrări lungi. Verifică programul înainte de concert pentru a ști la ce să te aștepți.

Dar copiii?

Multe concerte clasice standard sunt inadecvate copiilor mici, deoarece necesită o durată de atenție greu de întreținut. Există concerte concepute special pentru copii (programe educaționale). Acestea sunt o modalitate excelentă pentru familii de a se bucura de muzica clasică împreună. Când sunt suficient de mari pentru a putea fi atenți o perioadă îndelungată, e recomandat să fie aduși în prima jumătate a unui concert standard.

Când ar trebui să bat din palme?

La începutul concertului, concertmaistrul va veni pe scenă. Publicul bate din palme ca semn de apreciere pentru toți muzicienii. După caz, un solist sau un dirijor invitat va veni pe scenă, iar toată lumea aplaudă pentru a-l întâmpina. Acesta este un moment bun pentru a te asigura că programul de sală este deschis, astfel încât să poți vedea numele pieselor și ordinea lor. Publicul nu va aplauda din nou până la sfârșitul piesei. Dacă nu cunoști lucrarea și nu știi ce să faci, așteaptă până când vecinii tăi de scaun aplaudă sau, mai simplu, urmărește momentul în care dirijorul coboară mâinile și se întoarce cu fața la public.

În majoritatea concertelor clasice, spre deosebire de jazz sau pop, publicul nu aplaudă în timpul muzicii, ci se așteaptă până la sfârșitul fiecărei piese. În general, muzicienii și colegii tăi ascultători preferă să nu audă aplauze în timpul pauzelor dintre

aceste mișcări, astfel încât să se poată concentra asupra progresului de la o mișcare la alta. Simfoniile și concertele au un fir muzical care se dezvoltă de la început până la sfârșit prin toate mișcărilor lor, iar aplauzele pot „rupe starea”. Dacă totuși se întâmplă, să știi că abia în ultimii 80 de ani publicul a încetat să aplaude între mișcări, așa că ai istoria muzicii de partea ta.

Ce se întâmplă dacă trebuie să tușesc în timpul muzicii?

Există un lucru amuzant în ceea ce privește tusea – cu cât ești mai puțin îngrijorat de acest lucru, cu atât este mai puțin probabil să simți nevoia!

Implică-te în ascultarea muzicii și în vizionarea interpreților. Cu cât ești mai absorbit de ceea ce se întâmplă, cu atât este mai puțin probabil să tușești. Dacă totuși nu te poți abține, încearcă să aștepți sfârșitul unei mișcări. Sau „îngroapă” tusea într-un pasaj puternic de muzică. Dacă și acest lucru este imposibil și simți că nu mai poți, este perfect acceptabil să ieși în liniște din sala de concert; spectatorii vor aprecia probabil grija ta pentru experiența lor de ascultare.

Ce ar trebui să fac cu telefonul mobil în timpul concertului?

Oprește-l sau lasă-l acasă dacă poți. Este o idee bună să verifici cu câteva minute înainte de începerea concertului dacă este oprit. Medicii, pompierii, diplomații și oficialitățile își lasă de obicei telefoanele la asistenții garderobieri, care îi vor chema discret dacă sunt solicitați.

REZUMAT

- Mă îmbrac comod, casual sau elegant – evit ținuta sport.
- Închid telefonul mobil.
- Mă documentez cât pot despre ce concert voi viziona.
- Pentru a aplauda, urmăresc dirijorul care va coborî bagheta la încheierea unei lucrări și se va întoarce cu fața către public.
- Nu aduc alimente în sală!
- Când am dubii, este întotdeauna sigur să urmăresc ce face restul publicului.
- Ma bucur de muzică!

Muzica jazz, blues, soul, swing

Până nu demult, în opinia comună, jazzul era considerat o muzică a populației afro-americane sau, așa cum își intitulează un volum de carte pianistul, compozitorul și scriitorul român George Sbârcea (1914-2005) – *Jazzul, o poveste cu negri* (Editura Muzicală, București, 1974).

„Jazzul este un fenomen viu, un univers plin de dinamism, o lume în care instrumentele muzicale prind viață și spun povești nemuritoare”. De aceea, istoria unei muzici pline de vitalitate, așa cum este jazzul, trebuie spusă cu mare grijă. A te limita să descrii cronologic cele mai importante momente din istoria jazzului înseamnă a-l îngropa, a-l lăsa în urmă ca pe un lucru învechit și greu accesibil.

Jazz este un cuvânt de origine engleză, este un stil muzical apărut la începutul secolului al XX-lea în statele din sudul Statelor Unite ale Americii, avându-și geneza în melodiile populației de culoare, urmașă a sclavilor de origine africană. În muzica jazz se recunosc în special influențe și tonalități de blues și ragtime, la care se adaugă și elemente ale muzicii

europene. Mai târziu au fost preluate în jazz și ritmuri ale muzicii latino-americane.

Elemente caracteristice ale jazzului – structuri, forme, stiluri

O definiție care să cuprindă toate elementele caracteristice ale jazzului, de la începuturile lui până în zilele noastre, valabilă pentru toate stilurile și pentru toți muzicienii, nu este posibilă. În istoria sa de peste o sută de ani, jazzul a suferit numeroase transformări și s-a divizat în diverse stiluri, cu semnificații diferite, încât este greu de spus ce este „tipic” pentru jazz. Se pot menționa totuși câteva elemente:

Tonalitatea în muzica jazz, spre deosebire de muzica tradițională europeană, pune accentul în primul rând pe expresivitate și mai puțin pe frumusețea sunetului. Sunetele instrumentelor sunt de multe ori considerate aspre, nefiltrate.

Improvizația este poate elementul cel mai tipic în muzica jazz. La început se cânta fără note, interpretii improvizând pe diferite teme sau armonii, individual sau alternativ în mici formații (combos),

fiecare având propriul stil de improvizație, ușor de recunoscut.

Ritmul însoțește întotdeauna execuția muzicii de jazz, conducând către o muzică „sincopată”. Ritmul conferă muzicii un balans tipic, ocupând uneori primul plan. Orchestrele sunt împărțite în secțiuni melodice (trompetă, clarinet, saxofon) și secțiuni ritmice (bas, baterie, chitară, pian). De foarte multe ori, instrumentele din „sectorul melodic” emit sunete sincopate. Între ritm și melodie se creează o stare de tensiune, contopindu-se de multe ori într-un flux continuu, de nedespărțit, ca în stilul numit **free jazz**.

Din tradiția africană derivă stiluri de interpretare care lasă cântărețului un spațiu larg de execuție și libertate de improvizare, cu o schemă de tipul „Întrebare și răspuns” (Call-and-Response) pe un fond ritmic complex, ce duce la sincoparea melodiilor executate de diverse instrumente.

Bluesul, element aparținând folclorului afro-american, caracterizat de o formulă armonică constantă și de un ritm în patru timpi, este o componentă esențială a muzicii de jazz, care îi conferă o anumită dispoziție, stare, atât în formele lente, cât și în cele mai repezi. Alte surse ale jazzului sunt constituite de cântecele rurale ale culegătorilor de bumbac, în stil blues, cântecele de leagăn și cele

religioase (*negro spirituals, gospel*). La acestea s-au adăugat și elemente ale muzicii europene (*marșuri, imnuri, muzica populară*), armonii și acorduri, toate aceste elemente devenind pilonii pe care s-au clădit principiile de organizare a formelor muzicale specifice genului.

Stilurile muzicii jazz

Stilul „Ragtime”

Această formă de muzică, ragtime, a apărut în Sedalia, statul Missouri. Stilul a fost în primă fază un tip de muzică destinată pianului, căreia totuși îi lipsește elementul principal al jazzului, și anume improvizația; în schimb, discursul sonor este puternic și ritmat. Acest tip de muzică, fiind foarte iubit de muncitorii constructori ai căilor ferate, era executat în „saloons”, la pianele hodorogite, de muzicanți profesioniști sau diletanți. Stilul capătă în timp un veritabil impuls din partea unor compozitori și pianiști talentați, cum a fost, de pildă, Scott Joplin. Elemente din ragtime, în special ritmul, au fost preluate mai târziu și de reprezentanți ai jazzului.

Ascultă „The Entertainer” –
Scott Joplin:

